

PORADNIK PRAWNY

PRAWA PACJENTA W DOBIE KORONAWIRUSA

mgr Bartosz Smółka

Szanowni Państwo,

W czasie kryzysu związanego z panującą epidemią COVID-19 szczególna rola przypada organizacjom pozarządowym. Niezmiernie ważne jest nasze zaangażowanie i empatia wobec osób, które nie potrafią same poradzić sobie z zaistniałą sytuacją. W tym szczególnym czasie chcemy ułatwić dostęp do pomocy prawnej i obywatelskiej, albowiem zmian jest dużo i dotyczą wielu sfer życia, m.in. zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, podatków, pracy, szkół i urzędów.

Aby sprostać tym wszystkim wyzwaniom uruchomiliśmy w ramach nieodpłatnej pomocy i edukacji prawnej internetową kampanię informacyjną #dogmapomoc. Codziennie na naszym profilu na Facebooku mogą Państwo uzyskać wiele istotnych informacji pomocnych w odnalezieniu się w tej trudnej sytuacji.

W niniejszym opracowaniu skupimy się na zagadnieniu, które dotyczy nas wszystkich, niezależnie od sytuacji życiowej w jakiej się obecnie znajdujemy. Prawa pacjenta, bo to właśnie temat przewodni niniejszego poradnika, są niezwykle istotną częścią porządku prawnego oraz naszego życia. Od marca 2020 r. prawa pacjenta zyskały ponadto znaczenie kluczowe w kontekście ewentualnych ich ograniczeń czy wręcz wyłączeń. Dlatego, zadaniem niniejszego opracowania jest przybliżenie kształtu uprawnień i obowiązków pacjentów, ale także osób bliskich pacjentom w dobie pandemii COVID-19.

Nasz zespół to grupa profesjonalistów - radców prawnych, adwokatów, prawników, doradców obywatelskich, mediatorów, ekonomistów a zarazem ludzi aktywnych, zaangażowanych, odpowiedzialnych i empatycznych, otwartych oraz kreatywnych, którzy dostrzegają w tym trudnym okresie potrzebę niesienia pomocy.

W przypadku pytań oraz potrzeby uzyskania porady prawnej zachęcamy do korzystania z usług Punktów Nieodpłatnej Pomocy Prawnej oraz Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego prowadzonych przez nasze Stowarzyszenie, których wykaz znajduje się na stronie internetowej: www.dogma.org.pl

Myśląc o prawach pacjenta, zawsze trzeba podkreślić, że każde z praw wywodzonych z obecnie obowiązujących przepisów prawa jest tak samo ważne. **Prawa pacjenta w szerokim rozumieniu są również zagwarantowane w Konstytucji RP.** Zgodnie z art. 68 Konstytucji:

- *Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.*
- *Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.*
- *Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.*
- *Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.*

Zgodnie z tym, o czym stanowi m.in. Konstytucja RP, pacjent powinien być objęty profesjonalną opieką z zapewnieniem wszystkich przysługujących mu uprawnień. **Jednak w związku z ogłoszeniem stanu epidemii w Polsce (na podstawie rozporządzenia ministra zdrowia z 25 marca 2020 r.), analizując bliżej przepisy w tym zakresie, możemy wyróżnić takie prawa, które ze względu na ochronę wyższego dobra, muszą być niekiedy ograniczone.**

Co do zasady, przepisy prawa nie przewidują ograniczeń praw ściśle osobistych, jak prawo do godności i intymności, czy tak oczywistych, związanych z profesjonalizmem lekarzy, jak prawo do świadczeń zdrowotnych zgodnych z aktualną wiedzą medyczną. **Może się jednak zdarzyć, że takie uprawnienia, jak prawo do wyrażenia lub odmowy zgody na udzielenie świadczeń zdrowotnych czy prawo do obecności osoby bliskiej przy działaniach personelu medycznego, zostaną ograniczone lub wyłączone.** Wraz z tymi ograniczeniami reguluje się także prawa wyższego rzędu, takie jak prawo do wolności osobistej i decydowania o własnym losie.

Należy jednak pamiętać o tym, że każdy pacjent ma prawo do:

- informacji o swoim stanie zdrowia, rozpoznaniu, proponowanych metodach leczenia i czasu ich trwania;

- leczenia;
- leczenia innych chorób niż choroba zakaźna;
- zachowania w tajemnicy wszelkich informacji związanych z pacjentem, w tym o jego stanie zdrowia;
- poszanowania intymności i godności;
- zgłaszania niepożądanych działań produktów leczniczych;
- dostępu do swojej dokumentacji medycznej, która może być udostępniona do wglądu, w formie kopii, wydruku lub odpisu;
- zasięgnięcia opinii innego lekarza lub zwołania konsylium. Żądanie pacjenta powinno zostać odnotowane w dokumentacji medycznej. Lekarz może odmówić, jeżeli uzna żądanie za bezzasadne.

WAŻNE

Podczas kwarantanny mogą zostać wstrzymane w szpitalach odwiedziny osób bliskich. Jeżeli kwarantannie podlega dziecko, rodzicom również może zostać ograniczony kontakt osobisty z dzieckiem. Pacjenci nadal będą mieli możliwość kontaktu z bliskimi telefonicznie lub za pośrednictwem dostępnych środków komunikacji elektronicznej przez internet.

Bazując na problemach z jakimi spotykamy się na co dzień, a które ściśle związane są z stanem epidemii w kraju i pandemii na świecie, poniżej prezentujemy najczęstsze problemy, których rozwiązania wbrew pozorom mogą okazać się proste i nieskomplikowane.

Jak należy zachować się w sytuacji, jeśli pacjent ma problem z dodzwonieniem się do swojej placówki lekarza rodzinnego?

Pacjenci muszą mieć zapewnioną realną możliwość zapisania się do swojego lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i uzyskania od niego porady. Dlatego osoby kierujące daną placówką medyczną powinny zorganizować jej pracę w taki sposób by sprostać zwiększonym potrzebom pacjentów w tym zakresie w czasie epidemii.

W przypadku trudności w dodzwonieniu się do przychodni możesz skorzystać z innych form kontaktu np. rejestracja przez formularz kontaktowy na stronie internetowej. Można także napisać do przychodni e-mail.

Jeżeli żaden sposób nie okaże się skuteczny lub gdy nie ma możliwości skontaktowania się z placówką medyczną w inny sposób niż telefonicznie, koniecznie należy zgłosić to do Rzecznika Praw Pacjenta pod numerem 800 190 590 i prefiks nr 2.

Po godzinie 18.00 aż do 8.00 rano dnia następnego (całodobowo oraz w dni ustawowo wolne od pracy) można skorzystać z opieki lekarskiej i pielęgniarskiej w ramach tzw. nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej. Takie świadczenia są bezpłatne i udzielane bez skierowania w dowolnym punkcie udzielającym świadczeń w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

W przypadku nagłego pogorszenia się stanu zdrowia można skorzystać ze świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych w izbach przyjęć i szpitalnych oddziałach ratunkowych, czyli SOR-ach.

Czy poradnia/przychodnia może ograniczyć liczbę przyjmowanych pacjentów danego dnia?

Przychodnia powinna przyjmować osobiście wszystkich pacjentów, którzy takiej wizyty wymagają. O tym czy w przypadku konkretnego pa-

cjenta wystarczy teleporada czy też konieczna jest wizyta w przychodni decyduje lekarz. Jeśli podczas teleporady lekarz uzna, że niezbędne jest zbadanie osobiste pacjenta wyznacza termin wizyty w przychodni.

Liczba przyjmowanych pacjentów w ciągu dnia w przychodni powinna wynikać z rzeczywistych potrzeb. Jeśli więc udzielono informacji, że lekarz osobiście przyjmuje dziennie tylko dwóch pacjentów to taka organizacja udzielania pomocy pacjentom **jest niezgodna z przepisami prawa.**

Czy w dobie COVID-19 lekarz i pielęgniarka POZ odbywają wizyty domowe u pacjentów?

NFZ zaleca ograniczanie kontaktów z pacjentami przebywającymi w swoich domach i rekomenduje udzielanie teleporad, o ile oczywiście czasowe zaniechanie wizyt domowych nie spowoduje pogorszenia stanu zdrowia pacjenta. Jeśli lekarz stwierdzi taką potrzebę wizyta domowa odbędzie się, a jeśli nie – zaproponuje inne rozwiązanie.

Co w sytuacji, gdy przychodnia, do której zapisany jest pacjent, poinformowała, że wstrzymuje realizację wszelkich szczepień, w tym szczepień dzieci?

Nie ma żadnych przeciwwskazań do tego, aby w czasie epidemii wykonywać szczepienia ochronne. Przychodnie powinny szczepić swoich pacjentów. W szczególności rekomendowana jest bieżąca realizacja wszystkich szczepień obowiązkowych w ramach Programu Szczepień Ochronnych u dzieci. Szczepienia powinny być wykonywane z zachowaniem zasad bezpieczeństwa przeciwepidemicznego.

Kto poza lekarzem może udzielać teleporady?

Pielęgniarka i położna podstawowej opieki zdrowotnej mogą udzielać teleporad. Obecnie zaleca się właśnie tę formę kontaktu. Jeśli chce się skorzystać z teleporady pielęgniarki lub położnej, czyli świadczenia udzielanego na odległość za pośrednictwem telefonu, należy skontaktować się z przychodnią, w której świadczeń udziela konkretna pielęgniarka lub położna. Rejestracja przychodni poinformuje, jak można uzyskać pomoc.

Co z pomocą lekarzy specjalistów? Czy na podstawie skierowania do specjalisty można uzyskać teleporadę?

Z wizyty na odległość (teleporady) mogą skorzystać pacjenci kontynuujący opiekę w konkretnej poradni specjalistycznej, zgodnie z ustalonym planem leczenia i stanem klinicznym.

Z takiej porady nie może skorzystać pacjent, który zgłasza się do danej poradni po raz pierwszy lub jego stan zdrowia wymaga osobistej wizyty w poradni. O tym, czy dany pacjent może skorzystać z teleporady decyduje lekarz. Może on uznać, że chce osobiście zbadać pacjenta, np. ze względu na konieczność przeprowadzenia badania fizykalnego, od którego zależeć będą dalsze decyzje diagnostyczno-terapeutyczne.

Wobec wielu ograniczeń i obostrzeń, w tym również w zakresie np. możliwości osobistego odebrania recepty czy zwolnienia lekarskiego, jak obecnie rozwiązać sytuację związaną z szeregiem utrudnień organizacyjnych?

Obecnie leczenie odbywa się przede wszystkim na odległość – zdalnie, w formie teleporady. Placówki podstawowej opieki zdrowotnej powinny zapewnić kontakt telefoniczny z rejestracją oraz lekarzem POZ (rodzinnym). W ramach teleporady możliwe jest uzyskanie zarówno recepty, jak i zwolnienia lekarskiego. Jeśli lekarz, podczas rozmowy telefonicznej, uzna, że musi zbadać pacjenta osobiście, wyznaczy godzinę wizyty w przychodni. W sytuacjach nagłych można także skorzystać z możliwości uzyskania recepty farmaceutycznej w aptece. Pamiętać przy tym wszystkim trzeba, iż aktualnie, aby móc zrealizować np. receptę wystarczy nam jej numer oraz nasz numer PESEL. Wobec czego kwestia utrudnień związanych z wykupem lekarstw została ograniczona do koniecznego minimum.

Co więcej, jeśli nie można skontaktować się z lekarzem, a pilnie potrzebny jest lek, który wymaga recepty, w takiej sytuacji można udać się do apteki, w której to farmaceuta może wystawić e-receptę (tzw. recept farmaceutyczna). Taka recepta może być wystawiona jedynie przez farmaceutę posiadającego prawo wykonywania zawodu farmaceuty. A zatem a nie każda osoba pracująca w aptece ma taką możliwość.

Receptę farmaceutyczną można wystawić na maksymalnie 180 dni kuracji. Na takiej recepcie nie mogą być przepisane leki zawierające środki odurzające i substancje psychotropowe. Podczas wystawiania e-recepty w aptece, farmaceuta może przeprowadzić wywiad medyczny z pacjentem, a następnie może poprosić pacjenta o podpisanie oświadczenia o aktualnie zażywanych lekach lub aktualnym stanie zdrowia. Recepta farmaceutyczna dla pacjentów jest realizowana z odpłatnością 100%.

W ostatnim czasie coraz więcej pojawia się głosów o odwoływaniu zaplanowanych zabiegów. Co w takiej sytuacji stanowią przepisy prawa?

Narodowy Fundusz Zdrowia zaleca ograniczenie do niezbędnego minimum lub czasowe zawieszenie udzielania świadczeń wykonywanych planowo. Dotyczy to przede wszystkim planowanych pobytów w szpitalach w celu:

1. przeprowadzenia diagnostyki,
2. zabiegów diagnostycznych, leczniczych i operacyjnych, w przypadku:
  - endoprotezoplastyki dużych stawów,
  - dużych zabiegów korekcyjnych kręgosłupa,
  - zabiegów naczyniowych na aorcie brzusznej i piersiowej,
  - pomostowania naczyń wieńcowych,
  - zabiegi wewnątrzczaszkowe,
  - dużych zabiegów torakochirurgicznych,
  - nefrektomii,
  - histerektomii.

Zgodnie z prawem termin wykonania zabiegu może zostać przesunięty tylko w sytuacjach wyjątkowych, których nie można było przewidzieć w chwili ustalania tego terminu. **Epidemia, a w szczególności jest rozwój, może być uzasadnieniem dla przesunięcia terminu.** Pamiętać jednak należy, że mówimy wyłącznie o przesunięciu terminu udzielenia świadczenia a nie o jego odwołaniu w ogóle. Szpital nie może tego zrobić. Powinien zaś pacjenta poinformować o przyczynie zmiany terminu i kiedy może spodziewać się udzielenia świadczenia.

Przesunięcie terminu nie może odbywać się automatycznie. Każdy przypadek trzeba ocenić indywidualnie, także pod kątem ewentualnych skutków przesunięcia zabiegu dla zdrowia pacjenta. Jeśli pacjent nie może czekać, termin nie powinien być przesuwany. Tak samo zabiegi pilne powinny być wykonywane. Dodatkowo, jeśli pacjent uważa, że jego stan zdrowia wymaga przyspieszenia terminu wykonania zabiegu może w tej sprawie zwrócić się do dyrektora szpitala. Jest to ustawowe prawo pacjenta.

A co z dokumentacją medyczną pacjenta? Czy pacjent może upoważnić osobę bliską np. w toku rozmowy telefonicznej, teleporady?

Przepisy prawa nie zabraniają udzielenia upoważnienia do dostępu do dokumentacji medycznej podczas rozmowy telefonicznej. Kluczowe jest ustalenie czy upoważnienie jest składane przez pacjenta, aby odpowiednio chronić jego dane zawarte w dokumentacji. Jeśli pacjent został zarejestrowany do lekarza w ramach teleporady oznacza to, że jego tożsamość została przez placówkę medyczną potwierdzona. W takiej sytuacji można również poprosić o odnotowanie, kto ma mieć dostęp do dokumentacji medycznej.

Można również zapoznać się z dokumentacją medyczną zmarłego pacjenta, jeśli było się dla niego osobą bliską (np. rodzicem, małżonkiem, dzieckiem, osobą pozostającą we wspólnym pożyciu). Uprawnienie takie wynika wprost z przepisów prawa, nie potrzeba odrębnego upoważnienia.

Należy złożyć w placówce medycznej wniosek o udostępnienie dokumentacji medycznej – w obecnej sytuacji dobrze jest to zrobić na odległość: ustnie podczas rozmowy telefonicznej, wysyłając wniosek pocztą lub mailem. Warto wcześniej skontaktować się z placówką w tym zakresie.

Stowarzyszenie Na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego „DOGMA” jest jedną z wiodących organizacji pozarządowych, która od 16 lat realizuje szereg inicjatyw obywatelskich nakierowanych na poszerzenie świadomości prawnej społeczeństwa oraz dostępu do bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich.

Od 2016 roku Stowarzyszenie realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. W ciągu 4 lat udzielono ponad 30 tys. porad osobom znajdującym się w kryzysowych sytuacjach życiowych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz niejednokrotnie pozbawionym środków finansowych na skorzystanie z profesjonalnej pomocy prawnej na rynku usług prawniczych. Obecnie w ramach statutowej działalności Stowarzyszenie współpracuje z ponad 60 prawnikami, radcami prawnymi, adwokatami, doradcami obywatelskimi oraz mediatorami, specjalizującymi się w różnych dziedzinach prawa.

W roku 2020 pełniły dyżury w 46 Punktach Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Obywatelskiej na terenie województwa śląskiego i małopolskiego.

Wykaz punktów znajduje się na: www.dogma.org.pl

Masz pytania, wątpliwości?

Obawiasz się o swoje prawa?

Skontaktuj się z nami!

CODZIENNIK PRAWNY
#dogmapomoc

PUBLIKACJA WYDANA PRZEZ:

**Stowarzyszenie Na Rzecz
Poradnictwa Obywatelskiego
"DOGMA"**

40-074 Katowice, ul. Raciborska 48 lok. 2

tel. 32 557 51 83

tel. 514 797 671

e-mail: stowarzyszeniedogma@gmail.com

www.dogma.org.pl

NIP: 634-25-05-321

REGON: 278130684

KRS: 0000175368

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

WWW.MSR.BOV.PL

Zadanie publiczne finansowane ze środków budżetu
Powiatu Raciborskiego

powiat raciborski
zielona oaza